

частини заняття учні працюють у парах, групах. Так, під час роботи в парах студенти повинні розкрити основні принципи побудови чинних програм з природознавства, а під час групової роботи – утворені групи студентів за пам'яткою аналізують одну із чинних програм; кожен лідер групи перед аудиторією висвітлює дидактичні завдання. Аналогічно проводиться заняття, на якому аналізуються чинні підручники з природознавства.

Під час проведення практичного заняття на тему „Куток живої природи, організація роботи в ньому. Географічний майданчик і методика роботи на ньому з молодшими школярами. Навчально-дослідна земельна ділянка” вагоме місце займає блок-тести. На практичній частині заняття студенти є залучені до *індивідуально-колективної роботи* (висаджуванням і доглядом за кімнатними рослинами; закладанням дослідів в кутку живої природи), до *індивідуальної роботи* (вимірювання довжини тіні від гномона, визначення сторін горизонту за допомогою компаса і місцевими ознаками), а потім повинні активно включитися до *групової*, яка полягає у наступному:

I група - розробляє у групі детальний конспект комбінованого уроку (тема на вибір), користуючись пам'яткою;

II група – розробляє конспект уроку засвоєння знань (тема на вибір), доводить об'єктивну ефективність розробленої моделі процесу навчання на цьому уроці, також користуючись відповідною розробленою пам'яткою.

Робота в групах також здійснюється шляхом розробки інтерактивних вправ для проведення уроків з природознавства („Акваріум”, „Незакінчене речення”, „Метод прес”, „Мозковий штурм”, „Мікрофон”) (тему студенти обирають самі).

Цікаві форми роботи запропоновані під час проведення заняття на тему „Методика організації і проведення позакласної роботи при вивченні природознавства”. Під час проведення практичної частини заняття разом зі студентами здійснюється *колективна робота* (обговорення планів гуртків; обговорення сценаріїв свят), *групова робота* (придумування ідей для складання сценаріїв свят на природничу тематику (орієнтовний конспект з позакласного заходу на тему „Птахи на крилах весну принесли” поданий у додатку методичного посібника) [2].

Проаналізовані нами форми та методи, які ми використовуємо в навчально-виховному процесі вищої школи, добре прислужаться і учителям початкової школи, учителям природознавства та біології у середній загальноосвітній школі.

Отже, застосування аудіовізуально-кінестетичних методів навчання має велику педагогічну цінність, оскільки студенти активно включаються у різні види діяльності, які використовуються на заняттях, проявляють свою творчість під час проведення різних інтерактивних вправ. Вони показують свої знання, краще запам'ятовують матеріал, працюючи у групах, парах. Таке інтерактивне навчання студенти будуть ефективно впроваджувати у своїй майбутній педагогічній діяльності.

Література

1. Стахів Л.Г. Педагогічні технології у початковій школі: Методичні рекомендації до проведення семінарських занять / Л.Стахів. – Дрогобич: РВВ ДДПУ, 2009. – 97 с.
2. Стахів Л.Г. Методика викладання природознавства: Методичні рекомендації до проведення практичних занять / Л.Стахів. – Дрогобич: РВВ ДДПУ, 2010. – 103 с.
3. Остапчук О. Інноваційний розвиток педагогічних систем в умовах модернізації освіти // Директор школи. – 2003. – № 5 – 6. – С. 149 – 153.
4. Пометун О. Інтерактивні методики та системи навчання / О.Пометун. – К., 2007. – 112 с.
5. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / М.М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2010. – 456 с.
6. Химинець В. Інноваційна освітня діяльність / В.Химинець. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ 6.010203 – «ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ»* У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Страшко С.В.

Київ, Україна

Протягом останніх десятиріч в Україні спостерігається загальна тенденція до погіршення стану здоров'я населення загалом та дітей і молоді зокрема. Аналіз статистичних даних і результати низки досліджень свідчать, що середня вікова межа дітей, які починають палити, вживати алкоголь, наркотичні речовини, дедалі знижується.

Загрозливих масштабів набуває також і розповсюдження ВІЛ / СНІДу. В Україні, за оцінками національних та міжнародних експертів, кількість ВІЛ-інфікованих визначається теоретично в межах 2%, а кількість офіційно зареєстрованих на сьогодні перевищує 150 тисяч. Переважну більшість інфікованих в Україні становлять молоді люди віком від 20 до 39 років, постійно реєструються інфіковані особи підліткового віку. За останнє десятиріччя поширення сифілісу серед дівчаток-підлітків віком 15–17 років збільшилося в 31,2 рази, у хлопчиків-юнаків – у 20,2. Кількість споживачів наркотичних засобів та психоактивних речовин подвоїлася, окрім того, вікова межа наркозалежної молоді також виявляє тенденцію до зниження. Кількість зареєстрованих споживачів наркотиків перевищує 100 тис., 80% з них становить молодь віком до 28 років, понад 8 тис. – неповнолітні. На обліку залежних від алкоголю перебувають 100 тис. неповнолітніх у віці 15–17 років. Кожен третій підліток у віці 12–14 років та кожен другий у віці 15 років палять. До активних курців належать: серед хлопців 11% у віці 13–15 років, 20% у віці 15–16 років і 35% у віці 16–17 років; серед дівчат відповідні показники – 5%, 6% і 19%. Низькою є сексуальна культура молодих людей, що негативно впливає на стан їхнього репродуктивного здоров'я. Попри те, що кількість абортів серед підлітків протягом останнього десятиліття суттєво зменшилася, вони й досі мають місце у дівчат віком до 14 років.

Усвідомлюючи гостроту проблеми, фахівці Міністерства освіти і науки України, Академії педагогічних наук, провідних педагогічних вищих навчальних закладів розробили та затвердили Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Однією із семи освітніх галузей, передбачених стандартом, є галузь «Здоров'я і фізична культура», реалізована через предмети «Фізична культура» та «Основи здоров'я».

Світовий досвід засвідчує найбільшу ефективність профілактики захворювань і травматизму на основі формування в дітей та підлітків необхідних життєвих навичок. В Україні поступово утверджується підхід до розуміння здоров'я через здоровий спосіб життя, що передбачає врахування всіх аспектів життєдіяльності людини, а саме – фізичного, соціального, емоційного й психологічного благополуччя. Система української освіти поступово переходить від суто теоретичного надання інформації, вказівки на конкретні факти до практичного розвитку навичок здорового способу життя. Такий підхід стає ефективним лише за умови сформованої позитивної мотивації.

Для ефективного охоплення дітей та юнацтва такими освітніми послугами доцільно об'єднувати зусилля школи, позашкільних установ і вищих навчальних закладів; залучати батьків; використовувати потенціал громадських організацій. Водночас школа має відігравати провідну роль у створенні умов для здобуття знань, формування відповідного ставлення та розвитку навичок, які зумовлюватимуть здоровий спосіб життя, зберігатимуть і зміцнюватимуть здоров'я учнів. Саме тому проблема підготовки вчителя для викладання предметів оздоровчого спрямування (основ здоров'я, валеології, безпеки життєдіяльності, медико-санітарної підготовки) є вкрай актуальною.

Зміст валеологічної діяльності визначається сукупністю проблем, пов'язаних зі здоров'ям, на подолання яких мусить бути спрямована підготовка вчителя основ здоров'я. Серед них можна виділити:

- втрату молоддю соціально значущих ціннісних орієнтирів;
- поширення серед молоді тенденції до протиправної і асоціальної поведінки;
- девіантну поведінку, пов'язану з уживанням наркотичних і токсичних речовин (алкоголю, наркотиків, тютюну, психотропних речовин тощо);
- відсутність мотивації до здорового способу життя й збільшення внаслідок цього кількості хронічних захворювань (гіподинамії, нераціонального харчування, емоційного перенапруження тощо);
- ранні і небезпечні статеві стосунки та їхні наслідки (венеричні хвороби, ВІЛ/СНІД, аборти, хронічні захворювання репродуктивної системи, покинуті діти);
- зростання дитячої інвалідності у зв'язку з відсутністю необхідних знань щодо планування сім'ї;
- поширення серед молоді депресивних станів, суїцидів тощо.

Вирішення зазначених проблем може здійснити лише особистість, якій властиві певні індивідуальні риси гуманістичного спрямування. Вимоги до особистості вчителя основ здоров'я передбачені сукупністю валеологічних цінностей, що формують ціннісні орієнтації і визначають спрямованість його суспільно корисної діяльності.

Можна виділити такі групи валеологічних цінностей:

- цінності, що розкривають значення і сутність цілей валеологічної діяльності педагога, концепцію його особистості в усіх її різноманітних проявах, тобто концепцію «Я – професіонал» як

джерело і результат валеологічного вдосконалення;

- цінності, що розкривають значення і сутність способів і засобів здійснення валеологічної діяльності, концепції педагогічного спілкування, педагогічних технологій і валеологічного моніторингу;

- цінності, що розкривають значення й сутність відношень як основного механізму валеологічної діяльності; концепцію власної позиції як сукупності відношень до інших і до себе, до валеологічної діяльності та до об'єкту валеологічного виховання і освіти;

- цінності, що розкривають значення наукових (фізіологічних, психологічних, педагогічних, природничо-наукових, санітарно-гігієнічних, теоретико-методологічних тощо) знань в здійсненні валеологічної діяльності;

- цінності, що розкривають значення й сутність якостей особистості вчителя основ здоров'я як суб'єкта валеологічної діяльності: здатність програмувати свою діяльність і передбачати її наслідки; здатність до творчої діяльності, здатність співвідносити власні цілі й діяльність з цілями й діяльністю інших; здатність до діалогового мислення й гуманістичного сприйняття виховного процесу тощо.

Безумовно, на ефективність формування особистості вчителя основ здоров'я будуть впливати дисципліни всіх трьох циклів підготовки. Наприклад, цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки за рахунок дисциплін культурологічного спрямування мусить забезпечувати формування певного рівня внутрішньої культури майбутнього фахівця. А включення до цього циклу дисциплін з певним професійним спрямуванням, наприклад, «біоетика», «культура здоров'я», «валеофілософія» тощо – сформують певний валеологічний світогляд і певну сукупність валеоцінностей.

Дисципліни циклу природничо-наукової та фундаментальної підготовки мають сформувати необхідне підґрунтя для подальшого засвоєння студентами професійно-орієнтованих дисциплін, а також забезпечити формування наукового світогляду. Для майбутніх фахівців-валеологів такими дисциплінами є передусім біологічні, зокрема такі, що безпосередньо стосуються біології людини і процесів її життєдіяльності.

Професійно-орієнтована підготовка мусить включати, по-перше, блок психолого-педагогічних дисциплін, а по-друге, дисципліни, що забезпечують формування готовності до здійснення валеологічної діяльності в межах компетенції для існуючих освітньо-професійних рівнів підготовки за напрямом «Здоров'я людини»*.

В Україні підготовка вчителя основ здоров'я (до 2006 року – учителя валеології) офіційно розпочалася з 2006 року після затвердження Галузевого стандарту вищої освіти зі спеціальності 6.010100 – «Валеологія».

У 2006 році відповідно до вимог, яких необхідно дотриматися задля входження України до європейського освітнього простору, було уточнено Перелік спеціальностей 1995 року, за яким здійснювалася підготовка фахівців з вищою освітою. Основною метою Переліку було зменшення кількості спеціальностей і об'єднання (за можливістю) бакалаврських програм підготовки за спорідненими спеціальностями. Наслідком цього стало включення підготовки вчителя основ здоров'я в галузі знань 0102 – «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» до напряму підготовки 6.010203 – «Здоров'я людини». За цим напрямом також здійснюється підготовка фахівців з «Фізичної реабілітації» та «Фітнесу і рекреації».

Створенню єдиного бакалаврату для підготовки вчителя основ здоров'я та фахівців з фізичної реабілітації, фітнесу і рекреації передують низка проблем, визначених особливістю підготовки вчителя, а саме:

- а) підготовка вчителів здебільшого здійснюється за подвійними педагогічними спеціальностями, при цьому на другу спеціальність передбачена значна кількість кредитів (25–35%) у циклі професійної та практичної підготовки (за рахунок кредитів його варіативного компонента);

- б) цикл професійної і практичної підготовки вчителя обов'язково включає понад 20 кредитів ECTS психолого-педагогічної підготовки;

- в) поєднання педагогічних спеціальностей можливе лише за умови єдності дисциплін циклу математичної і природничо-наукової підготовки.

Потреба шкіл України в учителях основ здоров'я полягає в затребуваності понад 20 тис. осіб. Викладання цього предмета здійснюється сьогодні з 1 по 9 клас, а з 2018 року він буде впроваджений і в старшій школі. Окрім того, учні 10–11 класів вивчають основи надання долікарської допомоги. Стосовно організаторів валеологічної служби, то їх, крім загальноосвітніх шкіл, потребують позашкільні навчальні та дитячі санаторно-лікувальні заклади, особливо в регіонах з несприятливою екологією. Підготовку вчителів розпочато лише в кількох університетах, а

це означає, що з такими темпами Україні вдасться «задовольнити» потребу у фахівцях лише у XXII столітті. Тому необхідно активізувати роботу щодо ліцензування підготовки вчителя основ здоров'я в усіх педагогічних ВНЗ як за першою, так і другою педагогічною спеціальністю.

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ МАЙСТЕРНОСТІ КЕРІВНИКА СТУДЕНТСЬКОГО ТЕАТРУ

*Суптеля О.О.
Полтава, Україна*

Трудовий колектив, а зокрема, театральна труппа театру вищого навчального закладу – цілісний організм, система, усі елементи якої пов'язані та взаємодіють. Будь-яку організацію очолює керівник, який неодмінно має бути лідером серед своїх підлеглих. Секретом успіху менеджера є його професійна компетентність та наполегливість у досягненні мети. Важливо зазначити, що керівництво студентським театром – це, безперечно, педагогічне керівництво. Режисер театру – це учитель, наставник, приклад для наслідування. Тому не слід вважати, що режисер – лише творча людина, основною діяльністю якої є створення сценографії та постановки вистав. Однією із провідних задач керівника театру є згуртування колективу, а також надання його учасникам мотивації, яка б рухала усю команду вперед до нових звершень. Не менш важливим аспектом роботи є аналіз виконаних завдань, корегування роботи студентів таким чином, щоб не заважати вираженню їх індивідуальності, і разом з цим забезпечити досягнення спільної «надмети». «Надметою» в нашому випадку є створення нового креативного продукту. Як говорив В. Сухомлинський: «Уміння аналізувати, застосовувати узагальнення як інструмент майстерності підходу до конкретних явищ – це сама суть педагогічного керівництва».

Із метою пошуку, підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді варто щороку оголошувати набір у театральну команду. Для того щоб студенти вищого навчального закладу могли культурно збагачуватись, духовно розвивати себе та своїх однолітків.

Ефективна робота команди неможлива без належного рівня професіоналізму її учасників, підпорядкування усіх напрямів їхньої діяльності загальним цілям, чіткої спеціалізації, розподілу обов'язків. Динамічна рівновага функціонування студентського театру у вищому навчальному закладі є наслідком чіткої конкретизації діяльності кожного учасника, який знає свої функціональні обов'язки та усвідомлює відповідальність, захоплюється театральною справою. Без наявності міцної команди немає сенсу навіть говорити про якісну роботу, яка є елементом розвитку усього навчального закладу. Команду формує, виховує керівник, а результат цієї роботи буде визначатися метою, яку він ставить перед собою. Ця мета – розвиток студентів свого вишу, культурне збагачення глядачів, які прийдуть на виставу театру; а також колектив не має бути гіршим за інших, витримувати конкуренцію з іншими театральними групами.

На думку В. Кремень, вирішальною передумовою успішної діяльності є постать керівника. Якість роботи та підвищення культурного та духовного рівня студентів, їхнього виховання і розвитку, ріст професійної майстерності майбутніх педагогів залежить насамперед від рівня компетентності, творчої активності керівника самодіяльного колективу.

Чітко визначимо провідні напрями інновації управлінської діяльності керівника студентського театру:

- стратегічно-цільовий підхід;
- демократизація й гуманізація управління;
- рефлексивність;
- психологізація управління;
- упровадження інформаційно-комунікативних технологій.

На думку Г. Єльнікової: «Управлінська компетентність потребує вміння добирати необхідні знання для виконання конкретних управлінських дій».

Серед найважливіших складових управлінської компетентності керівників молодіжних театрів, які працюють на базі вищих навчальних закладів можна виділити такі:

● бачення стратегії та визначення перспектив розвитку театру, а разом з цим і усього навчального закладу;

- критична оцінка власної діяльності і роботи колективу;
- позитивна мотивація персоналу;
- комунікативна культура керівника театру та його підлеглих.

Література

1. Лепська О.П. Школа становлення успішного керівника – лідера // Методист. – 2012. –